

uporabili tudi sami pri trženju čebeljih pridelkov in izdelkov. Še tako »nesmiselno zamisel« boste znali obrniti v svojo korist, če ste le odprti za spremembe in novosti. Dolžino pogovora s kupcem lahko prilagajate z izmeničnim postavljanjem zastavljenih vprašanj: vprašanja zaprtega tipa, ko kupec odgovarja le z da ali ne, in vprašanja odprtega tipa, ko kupcu omogočimo, da izrazi svoje mnenje.

Kupec naj bo v središču pozornosti, osredotočite se na njegova pričakovanja glede ponudbe čebeljih pridelkov in izdelkov. Pri pogovoru s stranko se povsem osredotočite nanjo in na njene misli in pričakovanja glede izdelkov ipd. Pri tem ne pozabite na težave, do katerih lahko pride, prav tako pa poskušajte rešiti morebitne pritožbe. **V vsakem primeru morate stranki ponuditi ustrezen rešitev za njeno težavo.**

Ključ uspešne prodaje je vzpostaviti zaupanja vreden odnos. Še enkrat, ne pozabite, da **stranka vedno natančno ve, kdaj ste iskreni in kdaj ne**. Dajte kupcu vedeti, da cenite njegovo mnenje in znanje. Kaj je lepšega kot slišati kupca, ki vsepovsod razglasha hvalo vašemu medu. Pri prodaji čebeljih pridelkov in izdelkov pa ne pozabite poudariti pomena čebel pri opravevanju in pridelavi hrane ter ponudbe pristnega domačega slovenskega medu. ◆

skusni sezname pa so tisti, o katerih postopki vpisov še tečejo. Prijave namreč pošiljajo države ali sklop držav, Komite za vpis predloge preverja na kraju samem in v okviru pomembnosti v svetovnem merilu, po končanem postopku tudi sprejme in vpis izvrši.

Čebelarstvo na seznam Unesca

prof. dr. Borut Juvanec

Institut za razvoj vernakularne arhitekture

borut.juvanec@stoneshelter.org

Unesco je Organizacija združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo. To najpomembnejšo agencijo OZN sestavlja 195 držav, Slovenija je pristopila leta 1992 kot 167. članica. Čebelarstva zveza Slovenije se je odločila za vpis čebelarstva na Seznam nesnovne dediščine zaradi razširjenosti in posebnosti slovenskega čebelarstva, ki uživa v svetovnem merilu zagotovo visok ugled. Za to so pomembni tako čebelarji, posamezniki, individualni strokovnjaki kot organizacija ČZS. Naše čebelarstvo si to zasluži.

Unesco pozna Seznam naravne in kulturne dediščine, Seznam nesnovne dediščine pa še nekaj posebnih seznamov. Znamenitosti so tako zaščitene kot posebna vrednota narave in kulture, kar zagotavlja izvorno stanje spomenikov, znanj in značilnosti. Po zahtevnem postopku Unesco zastavljene cilje – varovanje – sprti preverja, tudi po vpisu v register. Prijavitelj mora vsakih nekaj let poslati poročila o poteku vpisa v praksi in o rezultatih, ki jih vpis prinaša. V primeru kršitev lahko vpis tudi izbriše.

Seznam naravne dediščine predstavlja najpomembnejše posebnosti narave, ki so pomembne kot habitat, naravni pojav ali informacija o življenju. **Seznam kulturne dediščine** obsega mojstrovine človeške ustvarjalnosti, predvsem kot oblikovanje prostora. Najpogostnejši objekti so seveda arhitekturni. **Seznam nesnovne dediščine** predstavlja védenja, znanja in izvedbe na področjih, ki so pomembna za prostor, narode ali stroko. Razen tega obstaja še niz posebnih seznamov, ki določajo območja, parke, tudi pomembno pisno dediščino. Predhodni, po-

Slovenija ima tako štiri vpise: enega kot naravno dediščino, dva kot znanja in izkušnje ter enega kot območje s pomembnimi značilnostmi. Škocjanske jame so podzemski biser kraškega sveta z jamami, reko in drugimi kraškimi značilnostmi, kot so kapniki, ponve, prehodi, jezera. Ne nazadnje v njih reka Reka izgine, potem pa se spet pojavi ob morju, kjer predstavlja vir pitne vode za Trst. Sistem je bil vpisan v Unesco leta 1986. **Prazgodovinska barja** s kolišči na Igu (Ljubljansko barje) je projekt šestih držav, za Slovenijo pa je najpomembnejši element leseno kolo, ki je staro 5200 let. Hranijo ga v muzeju na Vrhniki. Barja so bila vpisana leta 2011. Živo srebro je pomembna dediščina Idrije in španskega Almadena. Gre za princip pridobivanja, vpis pa ohranja tudi podzemskie rove, ki so pod Idrijo izjemno razvejani v nekaj deset ravneh. Vpis je bil izveden leta 2012. **Suhozid** je od leta 2018 vpisan kot znanje in tehnike gradnje suhozida (13. seja Medvladnega komiteja za varovanje nesnovne kulturne dediščine, Mauritzius, No. 01393). Opis suhozida je po tem dokumentu: »Gradnja suhozida obsega znanje sestavljanja kamna in njegovo prekrivanje brez veziva. Stabilnost konstrukcij je zagotovljena s skrbnim izborom materiala. Suhozid določa značilne krajine s postavitvami bivališč, gospodarskih objektov in oblikuje krajino s svojimi značilnimi strukturami. Te dokazujejo metode in prakse, ki so jih uporabljali ljudje od prazgodovine do danes za organizacijo življenjskega in delovnega prostora z optimizacijo lokalnih, naravnih virov« (prevod: B. Juvanec).

Predhodni poskusni seznam dediščine ima z dodatnimi predlogi za nove vpise kar nekaj dediščine Slovenije: Bolnišnica Franja, Plečnikova Ljubljana, Pot miru (Javorca), Fužinske planine, Matični Kras, Škofjeloški pasijon, kurenti in klekljanje pa biosferna območja (Julijske Alpe,

Kras, Obsotelje s Kozjanskim in Mura), prvinski bukovi gozdovi (Krokar in Snežnik) in geoparka Karavanke ter Idrija.

Unescov seznam kulturne, naravne in nesnovne dediščine obsega danes z vsega sveta 1121 vpisov. Sam sem imel čast, da sem sodeloval pri vpisu dveh, ki sta danes uspešno uvrščena na Unescov seznam. Za vpis Škocjanskih jam sem leta 1982 pripravil grafično gradivo za predstavitev, za suhozid pa sta kolegici na SPS, Société scientifique internationale pour l'étude pluridisciplinaire de la Pierre Sèche iz Marseille, pisali vlogo tudi na temelju mojih besedil. Predlog smo potrdili na kongresu SPS v Argostoliju, Grčija 2017.

Čebelarstvo je zahteven sestav dejavnosti na svojem področju, ki se vse nanašajo na življenje in delo čebele ter čebelarja, a imajo različne smisle, dejavnosti in rezultate. Seznam registriranih enot nesnovne dediščine za čebelarstvo obsega na Ministrstvu za kulturo RS naslednje elemente:

- **čebelarstvo** (pod številko 66),
- **prevozno čebelarstvo** (70),
- **gradnja panja in čebelnjaka** (73),
- **vzreja čebeljih matic kranjske čebele** (74),
- **apikultura** (79).

Vpis predstavlja priznanje izbrani stroki za stanje na področju, za preteklo delo in profesionalne dosežke, predvsem pa za njen pomen v kulturi in razvoju družbe. Vpis predstavlja tudi spodbudo za nadaljnje delo, ne le za ČZS, temveč za vse deležnike.

Namen vpisa je razširjanje védenja o čebelarstvu, o delovanju in njegovem pomenu v družbi. Poudarek je na delovanju področja, tako preteklega kot tekočega, predvsem

pa tudi prihodnjega, ki ga mora prijavitelj načrtovati že v prijavi. Namen vpisa je potrditev definicije čebelarstva, ki ima elemente prehranjevanja, zdravja, agronomije, ekološke, gospodarstva, oblikovanja in arhitekture, slikarstva, s panjskimi končnicami pa je imelo nekdanj tudi pomemben element obveščanja, ki je bil izjemen del ozaveščanja ljudi, ko še ni bilo javnih občil, kot jih poznamo danes. Čebelarstvo ni izkoriščanje čebel, je dvosmeren krog aktivnega sodelovanja med čebelo in človekom, kjer obe strani usklajeno delujeta in pospešujeta svoje delovanje.

Pomen vpisa je širše poznavanje v javnosti, dvig vrednosti čebelarstva, ki ni le obrt, ampak pomemben del narodove kulture na področjih kmečkega dela, gospodarstva, oblikovanja, arhitekture, slikarstva, tudi humanizma. S čebelnjakom vpliva tudi na oblikovanje kulturne krajine.

Odgovornosti prijavitelja za vpis in po njem so spoštovanje načel Unesca, humano izvajanje prijavljenih delovanj in razvijanje vsega dela na svojem področju. Delovanje ČZS poteka v tem smislu ves čas, in to v organizaciji dejavnosti, v strokovni pomoči čebelarjem in uporabnikom, v izobraževanju in v napredku stroke, ki ključno vpliva tudi na razvoj družbe.

Pravice vpisa na Seznam nesnovne dediščine so omejene. Medtem ko lahko imetnik vpisa na Seznam svetovne dediščine nosi znak Unesca vedno in povsod, ga lahko imetnik Seznama nesnovne dediščine uporablja le za vnaprej odobrene akcije, ki so časovno omejene. ČZS bo lahko torej uporabljala znak Unesca na akcijah, ne pa vedno in povsod. Delovanje ČZS pa je stalno, tako da je to le formalni zadržek, ki ga je mogoče s pametno organizacijo poenostaviti. Vodstvo ČZS to zna. ◆

Sivi čmrlj (*Bombus sylvarum*)

doc. dr. Danilo Bevk

Nacionalni inštitut za biologijo
danilo.bevk@nib.si

Sivi čmrlj je poleg pomladanskega zemeljskega čmrlja naš najmanjši čmrlj. Oprsje je pokrito s sivimi dlačicami, osrednji del hrbta pa je črn. Zadek je črno-siv, konica pa rožnato oranžna. Prepoznamo jih lahko tudi po tonu brenčanja, ki je višji od drugih čmrljev. Gnezdiyo večinoma pod zemljo, v opuščeni gnezdi malih sesalcev. Gnezda lahko štejejo tudi 150 osebkov. Vrsta je razširjena po vsej Sloveniji, vendar je vse bolj redka, kar velja za veliko vrst čmrljev. V Evropi namreč populacije upadajo kar pri polovici vrst čmrljev, pri četrtini vrst tako izrazito, da jim grozi izumrtje.

S sivim čmrljem zaključujem predstavitev 11 bolj pogostih in lažje prepoznavnih od 35 vrst čmrljev, ki so bile

Sivi čmrlj

doslej najdene v Sloveniji. V naravi jih bomo lahko spet opazovali spomladi, do takrat pa vabljeni k spremljanju zanimivosti iz življenja opraševalcev na posebnem portalu Čmrljica: www.facebook.com/cmrljica. ◆